

Валентина БАРЧАН

ТВОРЧА СПАДЩИНА ЮРІЯ СТАНИНЦЯ: ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ ДИСКУРС

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Вип. 2 (36) 2016

УДК821.161.2.09–3(477.87)

Барчан В. Творча спадщина Юрія Станинця: літературознавчий дискурс; 15 стор.; кількість бібліографічних джерел – 30; мова – українська.

Анотація: Ю.Станинець, письменник і греко-католицький священник, у радянській час відлучений від письменницького середовища, є яскравою творчою особистістю в колі авторів української малої прози Закарпаття 30-40-х рр. ХХ ст. Зусиллями дослідника І. Ребрика митець і його творчий доробок були реабілітовані. Видано збірку творів «Юра Чорний. Повість, оповідання» (1991), роман «Сусіди» (2006), книгу вибраного «Червона йонатаночка» (2011).

Постать митця і його літературна творчість привертала увагу дослідників. У 30-40-х роках ХХ ст. опубліковані твори супроводжувалися оглядовими статтями в тогочасних періодичних виданнях (М. Лелекач, І.Вокович, В.Бирчак Ф.Потушняк). З початку 90-х рр. предметом зацікавлення дослідників є як біографія, так і художній доробок письменника, окремі студії виконані в жанрі літературного портрета (І.Ребрик, І.Густі, Г.Рекіта, В.Пагіря, О.Сливка, О.Гаврош та ін.). Стислий огляд життєтворчості художника слова в його найбільш характеристичних виявах подано в публікаціях Д.Федаки, П.Ходанича, І.Хланти, Л.Голомб. Посутнім літературознавчим доробком у дослідженні життєтворчості Ю.Станинця є студії Н.Ребрик. Дослідницький дискурс чітко поділений на два періоди: перший – 30-40-і рр. ХХ ст. – період активної творчості Ю.Станинця і уваги критиків до поезики його творів, означеної як зразок реалістичного письма; другий – з початку 90-х рр. ХХ ст. – період повернення письменника і його літературного надбання в контекст красного письменства краю та національного духовного надбання, констатації його художнього таланту й знівченої радянським режимом долі, окреслення місця творчості і її значення в літературному процесі, огляду ідейно-тематичних обріїв прози.

Ключові слова: Юрій Станинець, літературознавчий дискурс, мала проза, реалістичне письмо, літературний процес, поезика.

Наукове осмислення культурного розвитку Закарпаття періоду 1919-1939 років – перебування краю у складі Чехословацької Республіки – дало підстави О.Мишаничу ствердити, що «саме 20-30-і роки є вершиною закарпатського літературного Рисорджименто» [10, с.255]. Когорту представників «кнувої, молодой літератури, свідомої свого завдання й покликання, що розвивалася власними силами, силами народної інтелігенції, що потяглася до художнього ... слова» [10, с.238], складали й прозаїки. Відзначаючи стрімкий розвиток майже всіх літературних жанрів і форм, дослідник вбачає найвищі досягнення саме в малій прозі. Він стверджує, що «оповідання й новели Л.Дем'яна, О.Маркуша, Ф.Потушняка, О.Джумурата, А.Ворона, Ю.Станинця і нині є окрасою української літератури, дали всі підстави говорити про закарпатську школу новелістів» [10, с.245]. Визнання цього факту вітчизняними літературознавцями та намір науково осмислити специфіку й художні вартості малої прози підтверджує проведена в травні 1966 року на базі кафедри української літератури Ужгородського університету міжвузівська наукова конференція «Розвиток української радянської новели».

Яскравою творчою особистістю в колі авторів української малої прози Закарпаття є Юрій Станинець, письменник і греко-католицький священник, що народився в с. Нижній Шард (нині Нижнє Болотне) на Іршавщині. Його мистецька доля драматична. Упродовж кількох десятиріч радянсь-

кого періоду він був позбавлений можливості писати й друкувати свої твори, був відлучений від письменницького середовища. І лише завдяки наполегливій праці дослідника Івана Ребрика митець і його творчий доробок були реабілітовані. Збірка творів «Юра Чорний. Повість, оповідання», видана 1991 року зусиллями цього дослідника і з його ж ґрунтовною передмовою, відновила справедливість щодо закономірної присутності Ю.Станинця в літературному процесі й об'єктивного поцінування надбань його творчого пера. Більш повну презентацію художнього набутку письменника дають і видання роману «Сусіди» (2006) та книги вибраних творів «Червона йонатаночка» (2011), що побачили світ у видавництві «Гражда».

Літературна творчість митця не обійдена увагою дослідників. У 30-40-х роках ХХ ст. опубліковані твори супроводжувалися оглядовими статтями в тогочасних періодичних виданнях. З початку 90-х рр. предметом зацікавлення дослідників є як біографія, так і художній доробок письменника, окремі студії виконані в жанрі літературного портрета. Для наукового осмислення творчої особистості Ю.Станинця актуальним є аналіз наявних напрацювань з метою визначення повноти та рівня її осягнення. З цією метою у пропонованій статті проведемо аналіз дослідницького дискурсу творчості Ю.Станинця.

Мистецький набуток прозаїка кінця 20-х-40-х років ХХ ст. був вершинним у письменницькій долі митця. Після кількох поетичних спроб,

надрукованих у часописі «Наш рідний край» під псевдонімом Юрій Лунай, він заявив про себе оповіданням «Дарунок Миколая» (журнал «Наша земля», 1928; «Альманах підкарпатських письменників. – Виноградово, 1936). Упродовж 30-х років твори під псевдонімом Юра Станчук з'являлися на шпальтах видань «Вісник» (1936, 1937), «Проблем» (1937), «Говерля» (1939). Оповіданням «У вагоні» мистецьке ім'я Ю.Станиця репрезентовано в «Антології української новели» (1938), виданої в Римі італійською мовою. Перша збірка малої прози письменника «Подарунок» побачила світ 1941 року. Повість «Юра Чорний» видана окремою книжкою в 1943 році. На сторінках «Літературної неділі» в першій половині 40-х років побачили світ ще ряд оповідань автора.

Першим поціновувачем творів Ю.Станиця в той час був Микола Лелекач, автор передмови до книжки оповідань. Він визнав, що дебютна збірка прози – це справді подарунок для крайової літератури, «автор поетично охарактеризував нам не тільки щоденне життя села, але й показав терпіння й ідеали селян» [9].

І.Вокович, обравши об'єктом аналізу збірку «Подарунок», в літературному перегляді журналу «Народна школа» вказує на реалістичну манеру письма прозаїка, його глибоке знання життя селян, вміння змалювати це середовище «живими фарбами». Автор передбачає розвиток таланту письменника, котрий, на його думку, за сприятливих обставин може стати «руським Реймонтом, Голечком або Стефаніком» [3].

На вихід книжки оповідань відгукнувся один із провідних критиків Ф.Потушняк. Перші твори автора, опубліковані видавництвом ПОН, він вважав успіхом письменника, який «писав мало, але добре», і сприйняв їх як «новий вклад в скарбницю нашої літератури» [24, с.52]. В оцінці збірки «Подарунок» критик виявив об'єктивність і принциповість. Він одразу виокремив індивідуальні риси творчого почерку прозаїка, а саме – «спеціальний стиль і дуже старанно оброблений», не властивий тогочасному закарпатоукраїнському письменству. Цей стиль увібрав у себе прийоми й способи народного світобачення, мислення й мовлення – «як знає говорити сам народ», – і дав можливість письменникові створити живі й природні пейзажні картини та образи, передати живу мову – «чисто долинянський діалект», змалювати подію відповідно до народної логіки і розуміння самого життя. Уміння витримати такий стиль, на думку критика, «придає його оповіданням спеціального чару і блиску». Схвально оцінює Ф.Потушняк і композицію творів.

Народний спосіб світобачення й мовлення, ця «мусайність язика» зумовили, на думку критика, й темарій Станчукових оповідань. Автор підбирає теми буденні, які зустрічаються повсякчас, мотиви діяльності людей «розуміє так просто, як вона являється в бесідах самих селян», і не за-

глиблюється, «не філософує, не глядить під тверду селянську грудь, запорошену потом і опалену сонцем і подихом землі» <...> «...Станчук зовсім не філософ, а коли хоче філософувати, то філософує просто по-селянськи, словами» [24, с.52]. Критик зауважує й зумовлену тематикою ідейну суть творів – «на жаль, це передовсім поверхові моральні правила», – і підсумовує, що «ця непоглибленість теми, моралізаторство і є слабкою стороною книжки» [24, с.52]. На переконання Потушняка, автор не вдається до поглибленого осмислення тем і характерів, «він не розуміє життя, але сприймає його просто «з бесіди», так, як видить, або так, «як кажуть», і в цьому не помітно його поступу. Ще однією слабкою Станчукового письма Потушняк вважає невідповідність назв осіб (персонажів – В.Б.) змалюваній місцевості, яку добре знає і правдиво відображає.

Виділивши варті уваги мистецькі успіхи й прорахунки Станчука, критик вказує на місцетворів письменника в тогочасному літературному процесі і їх суспільне значення: «...По Маркушевій збірці, здається, це найліпша до тепер у нас збірка оповідань. Читається вона мило і з неабияким інтересом. А для селян і для молоді це прекрасна лектура» [24, с.52].

Про те, що збірка «Подарунок» зацікавила читачів, свідчить уміщена вже в наступному номері (Ч.7) «Літературної неділі» публікація під криптонімом В.Х. «Пару слів до критики Ф.П. на збірничок оповідань Юри Станчука: «Подарунок»». Її автор, дорікнувши Потушнякові за суперечливість в оцінках, непослідовність і не-об'єктивність у міркуваннях про відсутність «жодного кроку вперед», береться спростовувати практично всі зауваги критика. На його переконання, той факт, що оповідання Ю.Станиця було перекладене італійською і вміщене в «Антології української новели», то «ясно, як білий день, що Юра Станчук не те що перевищує усі до тепер у нас видані збірнички, але на довший час залишив їх за собою» [2, с.60]. Спостерігши філософування митця в образі Дашика у «Червоній йонатаночці», у «великій скритій думці» в інших творах збірки, яке попередній критик не зрозумів, а в зауваженому моралізаторстві – намагання автора примусити читача самому «виводити з того конклюдзії», – автор публікації в унісон критикові завершує твердженням, що «ця збірка Юри Станчука є дотепер у нас найліпшою і, здається, що ще много протече води, доки сучасникам якоюсь новою збіркою удасться догнати оповідання Юри Станчука» [2, с.60].

Пізніше Ф.Потушняк у праці «Література Закарпатської України після світової війни», написаної, на думку Д.Федаки, «...після повернення автора з полону напровесні 1945-го», і яка «є першим, остаточно не викінченим начерком задуманого автором огляду літературного розвою краю по закінченню Першої світової війни» [26, с.141],

стисло відзначав уже попередньо окреслені характеристики стилю Станинця: «роль грають конфлікти, що впливають з інтересів селян, обманство, любов, недоліки і п.» [16, с. 141].

В.Бирчак, у виданій 1937 р. праці «Літературні стремління Підкарпатської Русі», вказуючи на присутність у літературному процесі краю Ю.Станинця як автора оповідань із селянського життя, оцінив його літературні потенції стисло, але промовисто: «В оповіданнях Ю.Станинця видно впливи Ю.Стефаніка» [1, с.180].

1943 року на суд читачів з'являється друга книжка Ю.Станинця – повість «Юра Чорний», її теж видає Підкарпатське Общество Наук. У редакційній передмові зазначено, що поява з-під пера Станинця твору ширшого за обсягом закономірна, адже в першій збірці оповіданням «Червона йонатаночка» автор засвідчив свої творчі можливості у більшому жанрі, свідченням чому і є видана повість. У передмові Ю.Станинця зараховано до тих письменників, які уміють «живим словом змалювати свій край, описати характеристичні типи свого народу, покласти на папір дійсне життя людей з усіма змаганнями, радостями й болями, вказати на хиби і дорогу, і на вихід із них» [13, с. 3]. До заслуг письменника віднесено його вміння не лише все те описати, а й здатність цим жити і любити все те, про що пише [13, с. 3]. У передмові звернуто увагу на образ головного героя – Юри Яремчука, в якому автор втілив, з одного боку, «тип людини, яких повно всюди по наших селах», а з іншого – розкрив індивідуальний характер, що виокремлює його з-поміж інших, ставлячи супроти загалу. Порушена в повісті проблема, зазначено в публікації, є новою в тогочасній крайовій літературі, як і започаткування «Юрою Чорним» повістєвого жанру: «Якщо колись розцвіте наше повістєве письменство, то менше-більше від того томика будуть числитися початки його» [13, с. 4].

У рецензії на повість, уміщеної у «Літературній неділі» (1944, Ч.3), відзначено майстерність компонування діалогів, увагу автора до життєвих реалій, уміння створити образ героя – особистості з яскравими індивідуальними рисами.

Як бачимо, літературознавчий дискурс 30-40-х рр. ХХ ст. свідчить про загалом об'єктивну оцінку творчості Ю.Станинця, акцентування уваги на індивідуальній манері письма прозаїка, його творчому потенціалі.

Оскільки, як уже йшлося вище, за радянського режиму Ю.Станинець був відлучений від літератури, то впродовж кількох десятиліть цієї доби в оглядах літератури Закарпаття першої половини ХХ ст. прізвище письменника згадується вкрай рідко. У доповіді на науковій конференції з нагоди 20-річчя УЖДУ (1965 р.) літературознавець В.С.Поп називає митця лише в контексті (поряд з М.Томчанієм) як автора реалістичних оповідань «Віддавання» та «Дарунок Миколая», в

яких порушена тема бідкування тодішніх трударів [14, с. 25].

Новим етапом в осмисленні життєтворчості Юрія Станинця та, власне, й повернення його в культурно-мистецьке життя Закарпаття й України стало видання збірки творів «Юрій Станинець. Юра Чорний. Повість, оповідання» (1991) з передмовою І.Ребрика «Як дивитися на білу смерть пелюсток...» [17а]. Дослідник уперше подав систематизовану, осмислену інформацію, що склала стислий, як на вимоги обсягу передмови, літературний портрет письменника. Складовими композиції дослідження І.Ребрика є оприлюднення відомостей з біографії митця з її драматичними фактами відлучення від письменства та життєвого поневіряння. Цю інформацію доповнює висвітлення процесу творчого становлення та впливів на нього, огляд літературної творчості і її сприйняття критикою. Окреслено також естетичні засади письменника та їх художню реалізацію в конкретних творах.

Як передмова, так і видання збірки творів сприяли розблокуванню обмеженого суто індивідуальними і надзвичайно скромними потребами буттєвого простору письменника. Це сприяло виявленню до нього підвищеної уваги з боку літераторів, зокрема членів крайової письменницької організації – В.Вовчка, П.Скунця, Д.Кешелі, В.Попа та ін., спілкуванню з журналістами, освітянами, видавцями, що підтверджує ряд публікацій у періодиці краю (І.Густі [6], Г.Рекіта [21], В.Пагиря [12], О.Сливка [23], І.Ребрик [17], О.Гаврош [4] та ін.), і, як нагорода за довголітнє й покірне терпіння посланих долею випробувань, – здобуття заслуженого визнання члена Спілки письменників України.

У некролозі на смерть Ю.Станинця, вміщеному в газеті «Карпатська Україна 21 квітня 1994 року, Івана Ребрика названо відчайдушним письменником, який організував зустріч авторів публікації (П.Скунць) із прозаїком. Емоції й експресія висловленого автором дає зрозуміти, що під час цих відвідин він багато дізнався про Ю.Станинця й відкрив його для себе, і перш за все – людську велич у вирі житейської суєти: «Він стоїть вище над нами, продажними, на багато шаблів, і коли він не зрікся за стільки літ душевної свободи – вона наша» [30].

Діяльність І.Ребрика була поштовхом для спілкування з Ю.Станинцем і сучасного прозаїка та драматурга Д.Кешелі, який оприлюднив свої враження у статті «В його очах літали печальні ангели» (1992). Письменник наголошує на вже помічених раніше Ф.Потушняком стильових домінантах прозового письма Станинця, воно, у його баченні, «міцне, живе, мозолясте, як селянські долоні... душевне, проникливе, захоплююче, з печаттю якоїсь присмеркової таїни, як церковний спів у древньому верховинському краї» [7, с. 12]. Показовою для характеристики Станинця-митця й

людини видається нам і така зазначена автором публікації якість письменника, як блискуча обізнаність, незважаючи на комунікативну ізоляцію, з літературними новинками, його постійне спостереження за мистецьким життям. Д.Кешеля відзначив талант Станинця в жанрі великої прози: «...Я переконався остаточно, що той, хто обірвав літературну долю Юрія Станинця, по-варварськи зруйнував, сплюндрував величний духовний храм, який було заповідано не тільки нам, але й нащадкам» [7, с. 12].

Із 1995 року літературний портрет Юрія Станинця по праву займає належне йому місце у виданні І.Хланти «Літературне Закарпаття у XX столітті: Бібліографічний покажчик» [28]. У загальноукраїнському контексті розглядає Ю.Станинця разом із плеядою його сучасників-митців краю літературознавець О.Мишанич [10]. Бібліографічна довідка про письменника вміщена також у виданні «Энциклопедия Подкарпатской Руси» [15].

З нагоди дев'яносторіччя від дня народження письменника (1996) на шпальтах закарпатської періодики з'явилося ряд публікацій. Із ювілейних статей, широкий читацький загал відкриває для себе маловідоме ім'я талановитого майстра красного письменства, твори якого, за словами І.Хланти, «переступають у двадцять перший вік, бо їх пекуча й гірка правда навчає людей любити рідну землю, його культуру, мову» [27, с.6].

Поет Петро Мідянка в публікації «Сотворих суд і правду, не предаждь мене обидящим мя» [11, с. 12] оцінює майстра пера як «рафінованого естета в царині світової й української літератури», авторську індивідуальність вбачає в красі Станинцевого тексту, справедливо наголошує на необхідності вивчення ще «однієї грані його артистизму» – гомілетики.

Стислий огляд життєтворчості художника слова в його найбільш показових виявах подано в публікації «Духовні ораниці Юрія Станинця» (1999) Д.Федаки, редактора серії «Народна бібліотека», в якій збірка творів «Юра Чорний» (1991) вийшла першою. Автор акцентує на життєвому кредо митця – добротворчості, міркує про необхідність видання публіцистики, роману «Сусіди» та книги проповідей, раніше опублікованих у часописі «Благовісник» [25, с. 14]. Загальна оцінка Д.Федаки прозового набутку митця звучить суголосно з попередніми: «Юрієві Станинцю належить чільне місце в українській літературі краю й України. З його іменем українське словесне мистецтво Закарпаття утверджувалося як мистецтво сучасне, професійне, європейське, виходило на світові обшири» [25, с. 14].

П.Ходанич у передмові до антологічного видання «Закарпатське оповідання XX століття (2002)» [29а] у контексті аналізу української малої прози Закарпаття серед інших художників слова виокремлює Ю.Станинця як репрезентанта обнадійливих талантів літератури 20-40-х рр.

2006 року літературознавчий дискурс Станинцевого доробку розширився публікаціями Д.Кешелі [8], та П.Ходанича [29], вміщеними у виданні «Письменники Срібної Землі» (2006).

П.Ходанич у ґрунтовному огляді літературного процесу Закарпаття в зазначеному вище виданні відносить Ю.Станинця до другого покоління прозаїків краю, в ряді яких Федір Потушняк, Марко Бараболя (Іван Рознічук), Олександр Сливка, Андрій Ворон, Дмитро Попович, Петро Міговк, Федір Іванчов, у творчості яких проявилися новітні стильові шукання, характерні для європейської літератури. Їхнім внеском у розвій письменства було те, що своєю творчістю вони «розширили тематичні і стильові рамки закарпатської прози, ввели нових героїв, а в умовах мовної дискусії остаточно визначились як україномовні літератори» [29, с.7].

На думку П.Ходанича, Ю.Станинець серед своїх сучасників виокремився тим, що помітив і змалював нового героя – «інтелектуала, який переймається долею національної культури і мистецтва» [29, с.7].

Творчість Ю.Станинця оглянула в контексті літературного життя на Закарпатті літературознавець Л.Голомб. Вона наголосила на поетиці реалістичного письма автора із сатиричним та романтичним струменем у ньому, особливий увазі письменника до характеристик цільних, «що втілюють правдолюбність, пошук справедливості» [5, с.265]. Науковець виокремила у творчості прозаїка роман «Сусіди», що визрів і вже був у рукописі на середину 30-х років та засвідчив продовження традиції реалістичної соціальної повісті й роману з народного життя І.Нечуя-Левицького та Панаса Мирного [5, с.267]. У дослідженні охарактеризовано ідейно-тематичний план твору, його головних персонажів. Серед новел виділено «Криваню», «У вагоні», «Подарунок», які найбільш яскраво вказують на продовження літературних традицій, є ідейно виразними та презентують світоглядні й естетичні засади митця.

Посутнім літературознавчим доробком у дослідженні життєтворчості Ю.Станинця є студія Н.Ребрик «Юрій Іванович Станинець: 100-річчя з дня народження прозаїка, депутата Союзу Карпатської України (1906-1994)» [19.], «...Материк добірої Станинцевої прози...». Життя і творчість Юрія Станинця» [18]. Доповнений і розширений їх варіант уміщений як передмова до видання вибраних творів письменника «Червона йонатаночка» (2011) [20]. Поданий у дослідженнях Н.Ребрик життєпис митця містить багато цікавих і важливих фактів, які характеризують його і як багатогранну, духовно високу, стоїчну особистість, як звичайну людину. Аналіз базується на значній джерельній базі, знаннях і враженнях, отриманих від особистого спілкування з письменником, а тому несе і пізнавальний, і дидактичний заряд. Заслугує на

увагу літературознавчий огляд малої й великої прози, супроводжуваний літературним контекстом. Характеристика роману «Сусіди» в передмові дає уявлення про художню структуру, ідейно-тематичні параметри, образну картину твору, здобутки й прорахунки Станинця-романіста.

Проведений аналіз критичної рецепції життєтворчості Ю.Станинця свідчить про увагу фахівців до його письменницького доробку та високу оцінку його літературного таланту. Дослідницький дискурс чітко поділений на два періоди: перший – кінець 20-х – 40-і рр. ХХ ст. – період активної творчості Ю.Станинця і уваги критиків до поезики його творів, означеної як зразок реалістичного письма; другий – з початку 90-х рр. ХХ ст. – період повернення письменника і його літературного надбання в контекст красного письменства краю та національного духовного надбання, констатації його художнього таланту й знівченої радянським режимом долі, окреслення місця творчості і її зна-

чення в літературному процесі, огляду ідейно-тематичних обріїв прози. Щодо змісту й повноти осягнення творчої особистості Ю.Станинця у працях кінця ХХ-поч. ХХІ ст., зазначимо, що він дає ширше і глибше уявлення про нього як людину і як художника слова. Разом із цим напрошується аналогія з оцінкою О.Забужко літературознавчого дискурсу творчості В.Стуса: «У випадку Стуса, – твердить дослідниця, – сліпучий німб мучеництва рішуче заслонив поетичний текст. Аудиторію обходить уже не поезія як така, а сама особа поета» [22, с.13]. У певній мірі подібне спостерігаємо і в дослідницькому тексті життєдіяння Ю.Станинця другого періоду. Однак, вважаємо, що все, зроблене дослідниками, є добрим підґрунтям для подальшого вивчення життєпису прозаїка, різних аспектів його поетичної майстерності, своєрідності індивідуального стилю, психології творчості та інших проблем в осягненні художнього космосу Станинця-митця.

Література

1. Бірчак В. Літературні стремління Підкарпатської Русі [Друге доп. вид.] / Д-р Володимир Бірчак. – Ужгород: Вид-во педагог. т-ва Підкарпатської Русі в Ужгороді, 1937. – 190 с.
2. В.Х. Пару слов до критики Ф.П. на збірничок оповідань Юри Станчука: «Подарунок» // Літературна неділя. Р. II, 1942. – Ч. 7. – С. 60.
3. Вокович І. Станчук Ю. Подарунок/ Вокович І. // Народна школа, 1942. – № 5. – С. 164-165.
4. Гаврош О. Дві долі: [Про Ю.Станинця та І.Колоса] / Олександр Гаврош // Ужгород. – 2001. – 15 вересня.
5. Голомб Л. Літературне життя 20-30-х років ХХ ст. на Закарпатті // Новаторські тенденції в українській літературі кінця ХІХ-перших десятиліть ХХ ст. / Лідія Голомб. – Ужгород: Гражда, 2008. – С. 236-291.
6. Густі І. «Ще одну осінь сад відспівав...» / Ірина Густі // Новини Закарпаття. – 1991. – 7 вересня.
7. Кешеля Д. В його очах літали ангели [Про Ю.Станинця] / Дмитро Кешеля// Новини Закарпаття. – 1997. – 18 січня.
8. Кешеля Д. Юрій Станинець // Письменники Срібної Землі. До 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України / Дмитро Кешеля. – Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2006. – С. 220-225.
9. Лелекач М. Передмова// Станинець Ю. Подарунок. – 1942.
10. Мишанич О. Оновлення літератури (Про літературний рух на Закарпатті 20-30-х років ХХ ст.) // На переломі. Літературознавчі статті й дослідження / Олекса Мишанич. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – С.237-255.
11. Мідянка П. «Сотворих суд і правду, не предаждь мене обидящим мя» / Петро Мідянка // Срібна Земля-Фест. – 1996. – 12-18 вересня. – С.12.
12. Пагирия В. Юрій Станинець // Василь Пагирия. «Я світ зустрів під Бескидом». Сторінки історії / Василь Пагирия. – Ужгород: Карпати, 1993. – С.122-126.
13. Передмова / Станинець Ю. Юра Чорний. Повість / Юрій Станинець. – Унгар: Видання Подкарпатского Общества Наук, 1943. – С. 3-4.
14. Поп В. Становлення реалістичної прози на Закарпатті в 30-х рр. ХХ століття / В.С.Поп // Тези доповідей до конференції, присвяченій ХХ-річчю Ужгородського держуніверситету. Жовтень, 1965 р. Серія літературознавства. – Ужгород, 1965. – С.20-38.
15. Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси (Карпато-русский Этнологический Издательский центр США / Ред. изд.-ва и укр. текста к.ф.н. В.Падык / Иван Поп. – Ужгород, 2001. – С.352.
16. Потушняк Ф. Література Закарпатської України після світової війни // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. – Вип. 19 / Федір Потушняк. – Ужгород, 2008. – С.141-145.
17. Ребрик І. За законами честі: [Ю.Станинець]/ Іван Ребрик// Карпатська Україна. – 1994. – 24 лютого.

- 17а. Ребрик І. «Як дивитися на білу смерть пелюсток?...» / Ребрик Іван / Юрій Станинець. Юра Чорний. Повість. Оповідання / Упорядкув., вст. ст., прим., словн. І.М.Ребрика. – Ужгород: Карпати, 1991. – С. 5-11.
18. Ребрик Н. «...Материк добірної Станинцевої прози...». Життя і творчість Юрія Станинця // Наталія Ребрик. Люби своє: Апологія Чину. Літературознавчі статті / Наталія Ребрик. – Ужгород: Гражда.– С. 190-223.
19. Ребрик Н. Юрій Іванович Станинець: 100-річчя з дня народження прозаїка, депутата Союму Карпатської України (1906-1994) / Наталія Ребрик // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2006 рік. – Ужгород, 2005. – С. 252-263.
20. Ребрик Н. «...Платити мені маєте не сріблом-злотом, а такими почуттями до мене у ваших серцях при читанні цієї книжки, які я мав до вас, коли цю книжку писав...» [передм.] / Станинець Юрій. Червона йонатаночка: Вибрані твори / Наталія Ребрик. – Ужгород: Гражда, 2011. – С. 3-88.
21. Рекіта Г. Подорож до письменникаЮрія Станинця / Ганна Рекіта //Новини Закарпаття. – 1992. – 5 грудня.
22. Самотождність письменника. До методології сучасного літературознавства. – К.: Українська книга, 1999.
23. Сливка О. «Забутих не згадують». До 86-річчя Юрія Станинця // Закарпатська правда / Олександр Сливка.–1992. – 24 листопада.
24. Ф.П. Юра Станчук. Подарунок. Народна бібліотека. – Ч.9. – С. 92. – Видання Подк. Общества Наук. Обложка от проф. Йосифа Бокшая // Літературна неділя. – Р.ІІ. –1942. – Ч. 6. – С.52.
25. Федака Д. Духовні ораниці Юрія Станинця / Дмитро Федака // Наш рідний край. – 1999. – Річн.1 (XVIII). – № 7. – С. 14.
26. Федака Д. Літературно-критична розвідка Ф.Потушняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. – Вип. 19 / Дмитро Федака. – Ужгород, 2008. – С.141.
27. Хланта І. Довершеність. До 90-річчя від дня народження Юрія Станинця / Іван Хланта // Новини Закарпаття. – 1996. – 10 вересня. – С. 6.
28. Хланта І. Юрій Станинець / Іван Хланта // Літературне Закарпаття у ХХ столітті: Бібліограф. покажч. – Ужгород: ВАТ «Вид-во Закарпаття», 1995. – С. 670-672.
29. Ходанич П. М. Широкий світ малої прози // Закарпатське оповідання ХХ століття. Антологія / Упорядк., передм., підгот. текстів, примітки та словник П.М.Ходанича / Петро Михайлович Ходанич. – Ужгород, ВАТ «Видавництво “Закарпаття”», 2002. – С. 3-16.
- 29а. Ходанич П. [Предмова] / Письменники Срібної Землі. До 60-річчя Закарпатської організації Національної спілки письменників України / Петро Ходанич. – Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2006. – С. 5-63.
30. Юрій Станинець [некролог] // Карпатська Україна. – 1994. – 21 квітня.

Валентина Барчан
ТВОРЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ ЮРИЯ СТАНИНЦА:
ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИЙ ДИСКУРС

Аннотация: Ю.Станинец, писатель и греко-католический священник, в советское время изолирован от писательской среды, является яркой творческой личностью в кругу авторов украинской малой прозы Закарпаття 30-х-40-х гг. ХХ в. Усилиями исследователя И.Ребрика писатель и его творчество были реабилитированы. Издано сборник сочинений «Юра Чорний. Повість, оповідання» (1991), роман «Сусіди» (2006), книгу избранных произведений «Червона йонатаночка» (2011).

Личность писателя и его литературное творчество привлекали внимание исследователей. В 30-40-х гг. ХХ в. публикуемые произведения сопровождалось обзорными статьями в периодических изданиях того времени (Н.Лелекач, И.Вокович, В.Бирчак, Ф.Потушняк). С начала 90-х гг. предметом внимания исследователей является как биография, так и художественное творчество писателя, отдельные студии выполнены в жанре литературного портрета (И.Ребрик, И.Густи, Г.Рекита, В.Пагирия, А.Сливка, А.Гаврош и др.). Сжатый обзор жизнедеятельности мастера слова в его наиболее характерных проявлениях представлено в публикациях Д.Федаки, П.Ходанича, И.Хланта, Л.Голомб. Значительным литературоведческим достижением в изучении жизнедеятельности Ю.Станинца являются студии Н.Ребрик. Исследовательский дискурс четко разделен на два периода: первый – 30-40-е гг. ХХ в. – период активного творчества Ю.Станинца и внимания критиков к поэтике его произведений, представленных как образец реалистического творчества; второй – с начала 90-х гг. ХХ в. – период возвращения писателя и его литературного наследия в контекст изящной словесности края и национального духовного достояния, констатации его художественного таланта и искаченной советским режимом судьбы, определения места творчества и его значения в литературном процессе, обзора идейно-тематических горизонтов прозы.

Ключевые слова: Юрий Станинец, литературоведческий дискурс, малая проза, реалистический стиль, литературный процесс, поэтика.

Valentyna Barchan

YURII STANYNETS'S LEGACY: LITERARY DISCOURSE

Annotation: Y. Stanynets, writer and Greek and Catholic priest, who was excluded from writer's environment in the Soviet period, is the vivid creative personality among Ukrainian flash fiction authors of Transcarpathia in the 30s-40s of the XX century. With efforts of researcher I.Rebryk the artist and his artistic work were exonerated. The collected edition "Yura Chornyi. Novelet, story" (1991), the novel "Susidy" (2006), the book of selected works "Chervona yonatanochka" (2011) were off the press.

The figure of artist and his literary activity attracted attention of researchers. In the 30s-40s of the XX century published writings went with survey articles in periodical literature of that time (M.Lelekach, I.Vokovych, V.Byrchak, and F.Potushniak). Since the 90-s the subject of interest of researchers is both biography and artistic work of the writer, certain studio are executed in the genre of literary portrait (I.Rebryk, I.Husti, G.Rekita, V.Pahuria, O.Slyvka, O.Havrosh and others). The brief survey of life and creativity of the literary artist in its most characteristic manifestations is presented in publications of D.Fedaka, P.Khodanych, I.Khlanta, L.Holomb. N.Rebryk's studio is the substantial literary work in research of Y.Stanynets's creative life. The investigative discourse is clearly divided in two periods: the first one is 30s-40s of the XX century, the period of Y.Stanynets's active work and attention of critics to the poetics of his oeuvre, determined as a display of realistic writings; the second one – from the early 90-s of the XX century – the period of reappearance of the writer and his literary acquisition in the context of regional belles-lettres and national spiritual legacy, the affirmation of his artistic talent and destiny mutilated with Soviet regime, delimitation of legacy place and its significance in literary process, the review of the ideological and thematic horizons of prose.

Key words: Yurii Stanynets, literary discourse, flash fiction, realistic writings, literary process, poetics.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2016 р.

© **Валентина Володимирівна Барчан** – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».